
Wetswijziging op komst

OUDERBIJDRAGE: VAN VRIJWILLIG NAAR VRIJWILLIGST

Een school kan aan ouders een financiële bijdrage vragen. Dat gebeurt bijvoorbeeld vaak voor deelname aan een schoolreis of excursie of omdat de school een aanvullend lesprogramma biedt. Veel scholen vragen ouders ook om een algemene ouderbijdrage. Deze bijdrage van ouders is vrijwillig. Maar door een onlangs aangenomen wetswijziging wordt die vrijwilligheid extra benadrukt.

Als uw school ouders vraagt om geld over te maken, valt dat onder het begrip ouderbijdrage. De wet bepaalt dat de toelating van een leerling tot een school niet afhankelijk mag worden gesteld van een ouderbijdrage van de ouders. Dit impliceert dat een ouderbijdrage wel gevraagd mag worden, maar dat de keuze om deze bijdrage te betalen geheel vrijwillig gemaakt moet kunnen worden. Het maakt daarbij niet uit of de bijdrage gevraagd wordt om het jaarlijkse kerstfeest, de eindmusical of het schoolreisje naar de Efteling te financieren of omdat de school naast de reguliere lessen ook toneellessen aanbiedt en voor alle leerlingen een iPad aanschaf.

Het is verplicht om in de schoolgids informatie op te nemen over de ouderbijdrage, en daarbij te vermelden dat deze vrijwillig is. Zowel over vaststelling van die schoolgids als over de vaststelling of wijziging van de hoogte en de bestemming van de ouderbijdrage heeft het ouderdeel van de medezeggenschapsraad instemmingsrecht.

Dat ouders op basis van vrijwilligheid mogen bepalen of zij de gevraagde ouderbijdrage willen betalen, betekent niet dat die keuze voor hun kind zonder consequenties blijft. Scholen mogen leerlingen van wie de ouders de ouderbijdrage niet betaald hebben, uitsluiten van bepaalde activiteiten die met de bijdrage gefinancierd worden. Dat betekent dus dat de school bijvoorbeeld kan bepalen dat een leerling niet mee mag op schoolkamp. Die leerling moet dan een alternatief lesprogramma aangeboden krijgen tijdens dat schoolkamp. Het is niet toegestaan een leerling uit te sluiten van het reguliere onderwijsprogramma vanwege het niet-betalen van de ouderbijdrage.

Scholen gebruiken de mogelijkheid om een leerling uit te sluiten van door de school georganiseerde activiteiten regelmatig als stok achter de deur om ouders te bewegen de ouderbijdrage te betalen. Ze stellen vaak dat ouders het bij de school kunnen melden als ze de bijdrage gezien hun

financiële positie niet kunnen betalen. In dat geval bieden scholen vaak een reductie- of kwijtscheldingsregeling. Een ander veel gehoorde uitspraak van scholen is dat het in de praktijk niet of nauwelijks voorkomt dat een leerling daadwerkelijk wordt uitgesloten van een activiteit. Als puntje bij paaltje komt, betalen de ouders de bijdrage of gaat de leerling uiteindelijk toch mee. Niettemin, tegen 'free riders' (ouders die de bijdrage wel kunnen maar niet willen betalen) is de mogelijkheid van uitsluiting een probaat middel.

ONACCEPTABEL

'Maatschappelijk en politiek is dit de laatste jaren steeds meer onder vuur komen te liggen. In 2018 heeft minister Slob aangegeven dat het onacceptabel is dat leerlingen worden buitengesloten van extra activiteiten en hij heeft de onderwijssector gevraagd zelf te voorkomen dat dergelijke uitsluitingen plaatsvinden. Naar aanleiding daarvan heeft de PO-Raad een Richtlijn vrijwillige ouderbijdrage opgesteld, waarin een van de uitgangspunten is dat leerlingen nooit worden uitgesloten van enige activiteit die valt onder de verantwoordelijkheid van het schoolbestuur.

Maar uit de Schoolkostenmonitor 2018/2019, een onderzoek onder zowel scholen als ouders over de schoolkosten, blijkt dat ongeveer tweederde van de ouders in het primair onderwijs aangeeft zich verplicht te voelen de vrijwillige ouderbijdrage te betalen. 12 procent van de ouders geeft aan dat leerlingen worden uitgesloten van activiteiten, omdat de vrijwillige ouderbijdrage niet is betaald. De onderwijsministers hebben naar aanleiding van dit onderzoek gezegd dat het niet past bij onze samenleving dat kinderen niet mogen meedoen met de rest van de groep omdat hun ouders niet willen of kunnen betalen. Duidelijke signalen vanuit het kabinet en het ministerie van OCW dat de onderwijssector het fenomeen van uitsluiting van leerlingen een halt moet toeroepen.

MR. BAS VORSTERMANS

advocaat bij Cascade advocaten,
b.vorstermans@cascadeadvocaten.nl

INITIATIEFWET

Niet alle leden van de Tweede Kamer hadden er voldoende vertrouwen in dat de onderwijssector er door zelfregulering in zou slagen het fenomeen van uitsluiting van leerlingen uit te bannen. Dat heeft geleid tot het initiatief wetsvoorstel van Tweede Kamerleden Westerveld (Groenlinks) en Kwint (SP) van oktober 2018. Doel van het wetsvoorstel is eenvoudig: In de wet wordt opgenomen dat de deelname van leerlingen aan activiteiten die geen onderdeel uitmaken van het verplichte onderwijsprogramma en worden georganiseerd onder verantwoordelijkheid van het schoolbestuur, niet afhankelijk mag worden gesteld van een ouderbijdrage. Deze wetswijziging is aangenomen in de Tweede Kamer en op 7 juli 2020 ook door de Eerste Kamer. Wanneer de wetswijziging ingaat, is nog niet vastgesteld. Vermoedelijk wordt de wetswijziging op 1 augustus 2021 van kracht.

GEVOLGEN

Wat betekent deze wetswijziging in de praktijk? In de eerste plaats, vanzelfsprekend, dat het wettelijk niet meer is toegestaan om leerlingen uit te sluiten van een schoolreis of festiviteit omdat hun ouders de gevraagde ouderbijdrage niet betaald hebben. Het maakt daarbij niet uit of deze ouders hiertoe gezien hun huishoudboekje niet in staat waren of er simpelweg voor gekozen hebben geen ouderbijdrage te betalen. Het maakt, in de tweede plaats, evenmin uit waar de gevraagde bijdrage betrekking op heeft. Of dat nu de schoolreis is, een tablet of het financieren van een docent toneel, op geen enkele manier mag de school een leerling duperen voor het feit dat zijn ouders de door de school gevraagde financiële bijdrage niet betalen.

De indieners van het wetsvoorstel hebben aangegeven er vanuit te gaan dat de meeste mensen bereid blijven een financiële bijdrage aan de school van hun kinderen te betalen om het die school mogelijk te maken aanvullend leuke activiteiten te organiseren voor de leerlingen. Maar, eerlijk is eerlijk, of dat inderdaad zo is, is vooralsnog onduidelijk. Als toch veel ouders ervoor kiezen om een financiële bijdrage aan de school te weigeren, leidt de wetswijziging tot een versraling van het aanbod van activiteiten van scholen. Volgens de indieners van de wet is het beter als alle leerlingen meegaan op een schoolreisje naar de kinderboerderij in de wijk dan dat het een schoolreis naar een duur

attractiepark is waaraan één of twee leerlingen niet kunnen deelnemen. En dat is zeker een terecht punt.

Tegelijkertijd erkennen de indieners ook dat deze wetswijziging niet verbiedt dat een oudervereniging (buiten de invloedssfeer van het schoolbestuur zelf) een vooraanstaande rol oppakt in het organiseren van activiteiten naast het onderwijs. Het is niet uitgesloten dat er een soort waterbed-effect optreedt. Naast een schraler aanbod vanuit scholen bloeien initiatieven op van leuke activiteiten maar natuurlijk alleen tegen betaling. Een variant hierop vormt het zogenaamde schaduwonderwijs, de opmars van instituten en commerciële instellingen die parallel aan het reguliere onderwijs huiswerkbegeleiding en Cito- of examentraaining aanbieden aan leerlingen van wie de ouders bereid en in staat zijn om het te betalen. Het is niet uitgesloten dat de wetswijziging dergelijk schaduwonderwijs onbedoeld in de kaart speelt.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel is uitgebreid stilgestaan bij profielscholen: middelbare scholen die bijvoorbeeld tweetalig onderwijs, Technasium of een topsportprogramma aanbieden. Voor die scholen is via een amendement in de wet een aparte regeling opgenomen. Als zo'n school lid is van de koepel van (bijvoorbeeld) tweetalig onderwijs en die koepel een code heeft vastgesteld voor leerlingen voor wie de gevraagde ouderbijdrage niet of niet geheel wordt betaald, voldoet die school aan de wet. In die code treft de koepel een bindende regeling voor leerlingen die zo'n programma willen volgen, maar van wie de ouders de bijdrage niet kunnen betalen. Hoewel dit amendement is geschreven met het middelbaar onderwijs in het achterhoofd, kan dit ook op scholen in het primair onderwijs van toepassing zijn. Ook hier zijn er scholen die buiten het verplichte, op de kerndoelen gerichte, onderwijs iets extra's bieden. In hoeverre het voor scholen loont om een overkoepelend verband te vormen en samen een code op te stellen over de ouderbijdrage, moet in de praktijk blijken.

Nu binnenkort de vrijwilligheid van de betaling van een ouderbijdrage tot in de overtreffende trap wordt benadrukt, is het voor scholen van belang te zorgen dat hun uitgaven kunnen meebewegen met onzekere (en dus mogelijk tegenvallende) inkomsten vanuit ouderbijdragen. Zorg dus dat er geen structurele kosten (zoals personeelskosten) gefinancierd hoeven te worden vanuit de ouderbijdragen. BSM